

TIJDSCRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

17^e Jaargang.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1909

**Iets over de penningen,
geslagen op den tweehonderd-jarigen gedenkdag
der bevrijding van Vlissingen.**

De magistraat van Vlissingen had het plan opgevat de 200-jarige herdenking van de bevrijding der stad uit Spaansche macht zeer luisterrijk te vieren. Den 28en Dec. 1771 had burgemeester CLYVER aan den Raad toestemming gevraagd en gekregen £ 100 te mogen besteden voor het plechtig jubilee, dat den 6 April 1772 zou worden gevierd. De prins van Oranje, als erf-stadhouder dezer provincie, daarbij heer van Vlissingen, alsmede de hertog van Brunswijk werden door eene speciaal daartoe gekommitteerde commissie ter feestviering uitgenoodigd. Beide echter bedankten voor de eer. Eene vergoeding voor deze teleurstelling was, dat de Staten van Zeeland beloofden eenige leden te zullen afvaardigen om de beraamde plechtigheid bij te wonen. Daarover jubelde men in Vlissingen, want men beschouwde die deputatie uit de Ed. Mogende Heeren Staten van Zeeland als hare Hooge en naast God alleen Souvereine overheid 1). De feestelijkheden bij die gelegenheid zijn inderdaad met grooten praal gevierd. JAN JACOB BRAHÉ, destijds predikant te Vlissingen, heeft ze uitvoerig beschreven. Na den plechtigen intocht der heeren genoodigden, het planten van een vrijheidsvaandel op de Middelburgsche poort en een dienst in de Grootte Kerk,

---

1) *Vlissings eeuw-vreugde op den twee-honderdsten geboortedag harer vrijheid, den VI van Grasmaand, 1772. Beschreven door JAN JACOB BRAHÉ, Predikant te Vlissingen. Te Vlissingen, bij THOMAS CORBELIJS, Boekverkoper, 1773.*

volgde een schitterende maaltijd. Nadat het drinken der Hooge Gezondheden, die telkens op 't gegeven teeken door negen eere-schoten uit het geschut van den Westdijk werden gevolgd, was afgelopen, volgde eene aardige verrassing namelijk het „voorbrenge van eene nieuwlijks uitgedachte en vervaardigde Medaille of Gedenkpenning 1), welke door Heeren Burgemeesteren, Thesaurieren en Ministers, als hunne Ed. Achtb. gecommitteerden tot de schikkingen voor den 6en April, met eenparige goedkeuringe hunner Heeren Committenten was gereedt gemaakt." Men had deze zaak zeer geheim gehouden, zoodat inderdaad het aanbieden van den penning voor de meeste aanwezigen eene verrassing was. Die penning, in goud en in zilver geslagen, is bekend. Hij is beschreven en afgebeeld, behalve in het boek van Ds. BRAHÉ, in *Vervolg op VAN LOON, plaat 42, N°. 464*. Wie de beschrijving er van wenscht te lezen, kan die in genoemde werken vinden. Wij vermelden slechts, dat het ontwerp vervaardigd is door genoemden JOH. BRAHÉ en dat de stempel door SCHEPP is gesneden 2).

De penningen zijn door den pensionaris LEONARD CONSTANTIJN VAN SONSBEECK op een zilveren schenkbord uitgereikt. Aan ieder der heeren Hooge Staatsgecommitteerden werd een gouden exemplaar geschonken.

Gecommitteerd waren de volgende personen :

JOHAN ADR. VAN DE PERRE, heer van Nieuwerve en Welzingen, van wege den Heere Eersten Edele ;

Mr. JACOB VAN CITTERS, burgemeester van Middelburg, van wege die stad ;

JAN VAN DER WOLFF, van wege Zierikzee ;

Mr. LAURENS PIETER VAN DE SPIEGEL, burgemeester van Goes, van wege die stad ;

---

1) J. J. BRAHÉ, *loc. cit.* blz. 95. Vele der volgende mededeelingen zijn aan dit boek ontleend.

2) DIRKS. *Repertorium*, IV, n°. 1639.

GERRIT TEN HAGE, burgemeester van Tholen, representeerende die stad ;

Mr. EVERT CLYVER, eerst voorzittend burgemeester van Vlissingen, van wege die stad ;

STEPHANUS VAN DER LOEF, burgemeester van Vere, representeerende die stad.

Eindelijk de heeren J. M. CHALMERS raadpensionaris en de secretaris van 't Land Mr. GERARD JAN BLANKERT.

Behalve deze personen ontving de aan de tafel als voorzitter fungerende burgemeester ANTHONI PIETER LAMBRECHTSEN VAN RITTHEM mede een gouden exemplaar.

Aan alle overige aanwezigen werd een zilveren penning vereerd. Toen deze bezigheid was afgelopen, begaf pensionaris v. SONSBEECK zich naar het Heeren Logement, waar eveneens een feestelijke maaltijd was aangericht. Daar zaten aan de hooge en mindere officiers der Burgerije en Vrije Compagnie. Deze heeren ontvingen ieder een zilveren exemplaar.

Het bleef hier echter niet bij. Met milde hand werden ook andere notabelen met een penning vereerd. Zoo ontvingen zilveren exemplaren : de oud-raden, oud-schepenen, gewezen regenten, derzelve weduwen, de leden der verschillende protestantsche kerkeraden, de sulbalterne collegiën binnen de stad, regenten en regentessen van het wees- en gasthuis, de rector en de conrector der latijnsche schoole, de griffiers en klerken werkende ten stadhuize, de concharge (sic) de gerechts- en landbodens, vaders van het wees- en gasthuis en van het gevangenhuis, alsmede de stads commiezen.

En hiermede waren de penningen nog niet uitgereikt. Zooals wij weldra zullen zien waren er 352 zilveren afgeleverd. Men had genoeg voorhanden om alle dekens en beleders der gilden, benevens de organisten een exemplaar te schenken, wat ook is geschied. Ds. BRAHÉ maakt in zijn werk melding van het zeldzame feit, dat eene kleine ge-

meente zich zooveel geldelijke onkosten wilde getroosten tot het uitgeven van een gedenkpenning. Want kostbaar was die zaak.

Zooals we gezien hebben, waren tot nu toe tien gouden exemplaren geschonken. Uit de aanstonds te vermelden rekening der onkosten, zullen wij zien, dat door de stad 15 gouden penningen waren besteld. Wie de vijf overgebleven exemplaren ontvingen vernemen we ook 1). In de eerste plaats werd besloten een ex. aan zijne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prinse van Orange en Nassau aan te bieden, vervolgens een aan den Heere Hertog LOUIS VAN BRUNSWIJK. Deze beide exemplaren werden met een begeleidend schrijven aan den Agent van Vlissingen te 's-Gravenhage gezonden, die ze persoonlijk namens de stad moest aanbieden. Het derde exemplaar ontving Mr. ISAAC WINCKELMAN, President-Direkteur van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, dat toenmaals nog te Vlissingen was gevestigd. Een vierde gouden penning werd aan Mr. NIC. VAN HOORN VAN BURGH aangeboden, terwijl het vijfde nog beschikbare exemplaar aan Ds. BRAHÉ werd geschonken.

Naar het mij voorkomt zijn, behalve de opgenoemde 15 gouden exemplaren, nog meerdere gouden geslagen. In de eerste plaats zien we dit uit de volgende rekening, die mij door den archivaris van Vlissingen, den heer P. K. DOMMISSE op mijn verzoek welwillend is bezorgd 2).

Saterdag den 25 Meij 1772.

Resumtie van enz.

Rapport enz.

„Pensionaris lêgt over de stempels van de Medailles met

1) J. J. BRAHÉ, *loc. cit.* blz. 164.

2) Dit notulenboek, waaruit de rekening is genomen, is waarschijnlijk voor of door een der waardigheidsbekleeders gemaakt om te huis een resumé te hebben voor het verhandelde op de vergaderingen. De zaken zijn zeer nauwkeurig opgegeven. De originele resolutiën zijn door den brand in 1809 verloren gegaan. (Mededeeling van den heer P. K. DOMMISSE)

een bijgevoegde verklaring onder Eede, dat men niet meer als 15 goude en 352 silvere en nog een getal van 17 goude (zal) doen slaan.

Rekening van PR. VAN OS Amsterdam voor 15 goud wegende 17 Loot en 14 aase à / 23 $\frac{1}{4}$ tloot . . . f 396. 6
 voor het maken . . . . . „ 45.
 350 silveren wegende 274 Loot 1 $\frac{1}{2}$ Eng. à 32 $\frac{1}{2}$ st. „ 445. 8
 voor het maken . . . . . „ 157.10

---

f 1044. 4

bij

24 houtē doosjes . . . . . f 8. 8.—
 1 blikke tromel en slootje . . „ 1. 6.—
 1 „ doos . . . . . „ 0.10.—
 1 houtē doos . . . . . „ 0.10.—
 1 kistje . . . . . „ 0.10.—
 zegel tot het declaratoir . . „ 0. 9.—

„ 11.13

---

f 1055.17

1772

Voor 17 goude medailles, wegende 18 Lood 8 Engels en 26 aase à 46 $\frac{3}{4}$ stvrs per Engels . . . . . f 441.7.—
 voor 't maken en schroeven . . . . . „ 51.—

---

f 492.7.—

Rekening van JOH. HENDRIK SCHEPP.

1772

Voor stempels op het 200 jaarig-jubile van Vlissingen f 588.—

f 1055.17

„ 492. 7

„ 588.

---

te samen / 2136.4

Onder stond nog :

	f	2136.4.—
af voor 17 goude à f 30.10.— tstuk	„	518.10
	f	1617.15 st.

Daar enkele punten in deze rekening voor mij niet duidelijk waren heeft Mr. FRUIN alhier de goedheid gehad mij deze wel te willen ophelderen. Daardoor weet ik thans, dat hier de verhouding tusschen lood, engels en aas aldus is, dat 1 lood heeft 10 engels en 1 engels 32 aas.

Men krijgt alzoo voor den eersten post : 1)

17 lood à f 23 $\frac{1}{4}$ = ...	f	395 — 5 st.
14 aas = $\frac{14}{320}$ lood à f 23 $\frac{1}{4}$	„	1 — $\frac{11}{32}$ st.
	Totaal f	396 — 5 $\frac{11}{32}$ st.
	afgerond tot „	396 — 6 st.

Voor den tweeden post :

274 lood à 32 $\frac{1}{2}$ st.	f	445 — 5 st.
1 $\frac{1}{2}$ engels = $\frac{3}{20}$ lood à 32 $\frac{1}{2}$ st.		4 $\frac{7}{8}$ st.
	Totaal f	445 — 9 $\frac{7}{8}$ st.

waarvoor in rekening is gebracht f 445 — 8 stuivers.

Voor den derden post :

18 lood 8 engels = 188 engels à 46 $\frac{3}{4}$ st. f	439 — 9 st.
26 aas = $\frac{26}{32}$ engels à 46 $\frac{3}{4}$ st. = . . „	1 17 $\frac{63}{64}$
	Totaal f 441 — 6 $\frac{63}{64}$ st.
	afgerond tot „ 441 — 7 st.

De eerste en de derde post zijn dus vrij nauwkeurig berekend. Alleen de tweede is minder juist. Het schijnt wel, schrijft mij Mr. FRUIN of daar het lood abusievelijk op 16 engels gesteld is, hetgeen inderdaad voor 1 $\frac{1}{2}$ engels à 32 $\frac{1}{2}$ st. het lood ongeveer 3 stuivers geven zou.

1) Berekend door den Heer Mr. R. FRUIN.

Uit de zoeven aangehaalde rekening blijkt dat SCHEPP eerst 15, daarna nog 17 gouden penningen heeft geleverd De zaak zal als volgt in het werk zijn gegaan

Bij resolutie van 6 April 1772 was aan al de leden van den Raad en enkele anderen toegestaan voor zich zelven gouden penningen te laten vervaardigen, „mits die ook zelve bekostigende en intijds derzelve oogmerk ter vergadering openbarende ” 1)

Daar toen ter tijde in Vlissingen zeer aanzienlijke personen woonden, is het verklaarbaar, dat van het aanbod door verschillenden is gebruik gemaakt Begrijp ik de zaak goed, dan zijn de gouden penningen hun voor 30 gulden en 10 stuivers per stuk in rekening gebracht

In de *notulen* van 11 April 1772 2), vond ik het volgende aangehaald, vermoedelijk, aanwijzende de leden van den Raad, die een gouden penning wenschten

„Wie een gouden medaille CAEN 3), ANDRIESSEN, NIC LAMBRECHTSEN, MAURITZ, Rekenmeester VAN SONSBEECK, KROEF en Pensionaris VAN SONSBEECK ” Deze heeren hadden op den maaltijd geen gouden exemplaar ten geschenke gekregen en hebben er dus vermoedelijk een voor eigen rekening besteld

Eenige dagen na de feestviering deelde burgemeester CLYVER mede, dat de Burgerkrijgsraad verzocht had, om een penning te mogen laten slaan, met het doel dezen te schenken aan allen, die op gemelden datum (6 April) onder de wapens zijn geweest 4) Hij vroeg daarbij toestemming van de stempels te mogen gebruik maken welke hun Ed

1) J J BRAHE, *loc cit*, blz 163, noot

2) Notulen van Wet en Raad van Januari 1771 tot ultimo December 1777 Manuscript

3) Mr CORNE IS CAEN en JAC ANDRIESSEN, Schepenen, NIC LAMBRECHTSEN en Mr JOH MAURITZ, Raden Mr JAN WILLEM V SONSBEECK, Provinciaal Rekenmeester, ADRIAEN KROEF, Raad, Mr LEON CONSTANTIJN V SONSBEECK, Pensionaris (J J BRAHE, *Byvoegsels*)

4) *Notulen van Wet en Raad van 11 April 1772*

Achth. hadden doen vervaardigen. Zij beloofden echter een kleiner formaat te zullen gebruiken en in de afsnede in plaats van: EX DECRETO S. P. Q. FLISS. te zullen zetten: EX DECRETO CONCILII CIVILIS BELLII (FLISSINGENSES) CUDI CURAVERUNT. A. D. VI APR. CIOIOCCCLXXII. Het vervaardigen van dezen penning zou aan den „beroemden” medailleur T. VAN BERCKEL worden opgedragen. Dit is aldus geschied 1).

Ds. BRAHÉ, de ontwerper van de eerste medaille was over het opschrift van die van den Burgerkrijgsraad niet best te spreken 2). Behalve dat hij betwijfelde of „Concilium Civilis Belli” wel eene juiste vertaling van Burgerkrijgsraad was en zich verwonderde „over de buitengewoone plaatsing van den dag der maand,” kon hij zijne afkeuring niet onthouden over het weglaten van het woord Flissingenses of Flissingani. Hij maakte echter de opmerking, dat verscheidene andere penningen ook dergelijke schrijffouten vertoonen.

Deze penning, waarvan de gemaakte kosten niet bekend zijn, is zooals men weet in twee grootten vervaardigd. (Zie *Vervolg op VAN LOON*, pl. XLII, Nos. 465 en 466).

Groote exemplaren dezer medaille zijn aan de volgende personen geschonken :

Aan de Edel Mogende Heeren Gedeputeerde Staaten van Zeeland, en de Heeren Ministers van Staat.

Aan zijne Doorl. Hoogheid, den Heere Prinse van Orange en Nassau, enz., enz., enz.

Aan den Jonggeboren Erfprins, Grave van Buren, enz. enz.

Aan den Heere Hertog van Brunswijk, enz., enz., enz.

Aan den Heere Eerst Edelen JOH. ADR. V. D. PERRE, Heere van Nieuwerve en Welsinghe.

Aan hunne Edel Achtbaarh. en Heeren Ministers.

1) J. J. BRAHÉ, *loc. cit.*, blz. 168.

2) VAN BERCKÉL heeft wel de voor-telling van het ontwerp BRAHÉ nagevolgd maar de teekening der figuren wat gewijzigd.

Aan het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen.

Aan de Leden van den Burgerkrijgsraad en verdere Burgerofficieren.

Verder, aan de Heeren Predikanten, alsmede aan de verdere Burgers en Inwoonders dezer stad.

De kleine penning is in nog veel grooter getale ten geschenke gegeven.

Ds. BRAHÉ, die evenals zijn ambtgenoot TE WATER een exemplaar van den grooten penning ontving, wijdde uit dankbaarheid een lofdicht aan deze gebeurtenis, dat op blz. 171 van zijn boek te lezen is.

Eene eeuw later, in 1872, was de lust tot feestvieren in Vlissingen minder groot, al heeft men de herdenking van de bevrijding der stad niet stil laten voorbijgaan, getuige o. a. de zilveren gedenkpenning als hulde aan de feestkommissie uitgereikt. (Zie : ZWIERZINA I, N°. 238).

Men zal bij die gelegenheid wel een gemeenschappelijken feestmaaltijd hebben gehouden, maar geen pensionaris VAN SONSBEECK bood den aanwezigen een gouden gedenkstuk ter herinnering aan. Mogelijk zal men dit bij de vierhonderdjarige herdenking in 1972 weder doen, want Vlissingen is een tijdperk van bloei ingetreden, dat voorspoed voerspelt. Moge dit worden bewaarheid !

M. DE MAN.
